

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра _____ банківської справи _____
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності _6.030508 «Фінанси і кредит»

(шифр та найменування спеціальності)
за спеціалізацією _____ Банківська справа _____
(назва освітньої програми)

**на тему: «ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ
ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

Виконавець:

студент _4 курсу факультету фінансів та
банківської справи

ШПАТ Євгеній Сергійович _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

канд.екон.наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

_Тарасевич Наталія Вадимівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Грошово-кредитна політика держави покликана забезпечити стабільність цін, стабільну зайнятість населення, стійкий платіжний баланс та економічне зростання. Однак на практиці з її допомогою доводиться вирішувати і більш вузькі завдання, що відповідають потребам економіки країни. Сучасний етап розвитку економіки України висуває нові вимоги до економічної політики держави. В цих складних умовах набувають важливого значення заходи грошово-кредитної регулювання Національного банку України. Діяльність Національного банку України має вирішальний вплив на стабільність грошової системи, національної грошової одиниці та надійність банківських установ, що певною мірою визначає ефективність функціонування всієї національної економіки.

Ефективність грошово-кредитної політики щодо забезпечення фінансової стійкості економіки певною мірою залежить від узгодженості її цілей та дії інструментів із завданнями та механізмами реалізації фіскальної і бюджетної політики, а помилки у стратегічних і тактичних цілях можуть спричинити зворотний результат. Дослідження сучасної грошово-кредитної політики та основних засад її формування набирають актуальності через необхідність пошуку пріоритетних інструментів монетарного регулювання. Все це обумовлює вибір теми дослідження.

Метою дослідження є дослідження сучасних інструментів грошово-кредитної політики Національного банку України, розробка на основі аналізу застосування інструментів грошово-кредитного регулювання пропозицій щодо підвищення ефективності монетарної політики.

Завдання дослідження:

- дослідити теоретичні основи здійснення грошово-кредитної політики;
- виявити особливості використання інструментів грошово-кредитної політики на сучасному етапі розвитку країни;
- дослідити політику відкритого ринку;
- проаналізувати політику обов'язкових резервів;
- дослідити процентну політику та валютну політику;
- проаналізувати проблеми реалізації грошово-кредитної політики в Україні;
- виявити шляхи підвищення ефективності реалізації грошово-кредитної політики в Україні на основі міжнародного досвіду

Об'єкт дослідження - грошово-кредитна політика Національного банку.

Предметом дослідження є інструменти та методи грошово-кредитної політики Національного банку.

Методи дослідження Метод абсолютних і відносних показників; метод порівняння - для визначення причин та ступеню впливу динамічних змін і відхилень по статтях пасиву та активу банківського балансу; метод групувань - для систематизації даних балансу, балансовий метод - для визначення співвідношень, пропорцій груп взаємозалежних економічних показників, метод табличного

відображення аналітичних даних - для відображення аналітичної інформації.

Інформаційна база дослідження. Законодавчі акти України з питань банківської діяльності, інструкції та постанови Національного банку України, звіти Національного банку України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених і фахівців у сфері грошово-кредитного регулювання.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 98 сторінок. Основний зміст викладено на 91 сторінках. Робота містить 10 таблиць, 5 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи *«Теоретичні аспекти здійснення грошово-кредитної політики Національного банку»* розглядаються теоретичні аспекти здійснення грошово-кредитної політики: досліджена її економічна сутність, цілі та завдання; обґрунтовані інструменти грошово-кредитної політики, їх сутність та принципи застосування в сучасних умовах; розглянуті функції Національного банку України в проведенні грошово-кредитної політики.

За результатами проведеного дослідження у першому розділі зроблені наступні висновки. Грошово-кредитна політика — це комплекс взаємозв'язаних, скоординованих на досягнення заздалегідь визначених соціально-економічних цілей, заходів щодо регулювання грошового ринку, які здійснює держава через центральний банк країни. Уповноваженим органом, через якого держава здійснює грошово-кредитну політику, є Центральний банк, який виконує ряд притаманних лише йому функцій і відповідає за регулювання грошово-кредитної і валютної системи країни. Цілі грошово-кредитної політики поділяють на стратегічні, тактичні проміжні. Стратегічні цілі грошово-кредитної політики є складовими державної економічної політики, яка формується законодавчими органами (економічне зростання, висока зайнятість, стабільність цін, відсоткових ставок, фінансових ринків, обмінного курсу). Проміжні цілі грошово-кредитної політики перебувають у компетенції Центральних банків. Тактичні цілі досягаються в разі проведення поточної грошово-кредитної політики. Грошово-кредитне регулювання Центральний банк здійснює, використовуючи інструменти грошово-кредитної політики. На вибір інструментів впливає низка певних факторів.

Інструменти грошово-кредитної політики мають досить широку класифікацію, в залежності від впливу на грошовий ринок, спрямованістю, періодичністю тощо. Найбільш популярними ринковими інструментами грошово-кредитної політики є політика мінімальних резервів (або політика обов'язкових резервів), політика рефінансування (або процентна політика) та політика відкритого ринку.

В Україні в умовах трансформації економіки Національний банк поступово освоює інструменти регулювання грошового ринку, що притаманні ринковій економіці. Головною метою грошово-кредитної політики Національного банку

України є забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Інструменти та методи грошово-кредитної політики використовуватимуться насамперед для контролю за монетарними чинниками впливу на стабільність грошової одиниці. Використання методів монетарної політики сприяє посиленню здатності ринкової економіки до саморегуляції, підвищенню ефективності механізму її здійснення завдяки нейтралізації монетарними заходами окремих недоліків, внутрішньо властивих ринковій економіці. Йдеться насамперед про неспроможність ринкового механізму забезпечити рівномірне економічне зростання, стабілізацію зайнятості і цін. Тільки у разі проведення відповідної монетарної політики (рестрикції чи експансії) вдається згладити циклічні коливання, стабілізувати на прийнятному рівні основні економічні індикатори, передусім рівень цін та інфляцію. Така стабілізація є необхідною передумовою успішного функціонування всього ринкового механізму.

У другому розділі *«Сучасна практика використання інструментів грошово-кредитної політики»* проаналізовано здійснення операцій з цінними паперами на відкритого ринку; визначена практика використання обов'язкових резервних вимог; зроблений аналіз процентної політики; визначені особливості регулювання валютного ринку.

За результатами проведеного дослідження у другому розділі зроблені наступні висновки. Інструменти грошово-кредитного регулювання містять класичний набір важелів, за допомогою яких Національний банк України спроможний достатньою мірою ефективно впливати на економічну систему. Проте дієвість механізму реалізації монетарної політики сьогодні не перебуває ще на рівні, адекватному сучасним вимогам ринкової економіки та ролі й місця в ній центрального банку, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення відповідних регулятивних інструментів. Дії Національного банку України характеризувалися комплексом стабілізаційних заходів, які здійснювались за такими напрямками: сприяння забезпеченню безперебійного здійснення платежів та вчасного виконання зобов'язань перед вкладниками. Це досягалося за рахунок підтримки ліквідності банків шляхом: запровадження механізмів підтримки ліквідності банків; купівлі в банків державних облігацій України; пом'якшення вимог до формування банками обов'язкових резервів; створення стимулів для повернення коштів у банківську систему. Це здійснювалося за рахунок підвищення внутрішньої вартості гривні через інструменти процентної політики; забезпечення рівноваги на валютном у ринку в період погіршення ринкових очікувань.

Перспективи грошово-кредитної політики Національного банку України насамперед залежатимуть від розвитку реального сектору економіки, темпів зменшення напруги в суспільно-політичному житті країни та пов'язаного з цим стану ринкових очікувань, які в нинішніх умовах є одним із ключових чинників стабільності національної грошової одиниці.

Отже, грошово-кредитна політика є не просто складовою загальноекономічної політики, а її ключовим елементом з огляду на результативність і ефективний вплив на економіку. Застосування монетарних методів, на відміну від

використання адміністративних, дає можливість зберегти ринкові механізми і мотивацію економічних агентів, сприяє підвищенню ефективності ринкових механізмів у частині саморегулювання, нейтралізуючи певні недоліки, внутрішньо притаманні ринковій економіці. Тому, вихід із фінансової та економічної криз, що склалися сьогодні в Україні, необхідно будувати на основі поєднання використання важелів, заходів та інструментів, що впливають не лише на фінансовий (грошово-кредитний), а й реальний сектор економіки.

У третьому розділі *«Напрями подальшого підвищення ефективності інструментів грошово-кредитної політики»* запропоновано_напрямки підвищення ефективності реалізації грошово-кредитної політики в сучасних умовах функціонування банківського сектору .

Узагальнюючи практику використання інструментів грошово-кредитного регулювання, слід відмітити тенденції змін у їх використанні Національним банком, які полягають у переході від адміністративних до переважно ринкових механізмів та інструментів регулювання грошово-кредитного ринку; зміні та розширенні механізмів та інструментів, їх удосконаленні з урахуванням передового досвіду центральних банків зарубіжних країн. Операції на відкритому ринку використовуються центральними банками всіх розвинутих країн, але у різних масштабах. Існує ціла низка перепон для їх інтенсивного використання в Україні, а саме: відсутність належного фондового ринку державних цінних паперів, нерозвиненість вторинного ринку цінних паперів, відсутність у банків коштів для проведення операцій у необхідних розмірах тощо. Процентна політика Національного банку України з огляду на необхідність створення належних умов для повернення вкладів у банківську систему спрямовувалася на утримання внутрішньої вартості гривні та сприяння завдяки цьому зменшенню девальваційного та інфляційного тиску.

На макро- так і на мікрорівнях основними завданнями індикаторів кредитного та депозитного ринку є: захист інтересів вкладників та інших кредиторів банку; збільшення ефективності здійснюваної політики банку щодо акумулювання грошових коштів та їх розміщення в кредити та інвестиції; підвищення конкурентоспроможності банку; підвищення довіри до банків з боку інвесторів, кредиторів та вкладників.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Формування грошово-кредитної політики – це складний процес, який завжди пов'язаний з особливостями економічного та соціального середовища, оскільки саме вони визначають основні завдання даної політики. Грошово-кредитна політика НБУ передбачає використання методів і інструментів, котрі пов'язані з регулюванням процентних ставок, управлінням золотовалютними резервами, операціями з цінними паперами на відкритому ринку, встановленням норми обов'язкових резервів. НБУ за допомогою методів і інструментів монетарної політики сприяє економічному зростанню національної економіки.

2. Основним завданням НБУ є створення стабільного макроекономічного середовища, підтримання сталого довгострокового економічного зростання, цінової стабільності. На даний час існує безліч недоліків у проведенні грошово-кредитної політики. В умовах фінансової нестабільності НБУ продовжував визначати основним своїм завданням підтримання стійкості національної одиниці. Проведення рефінансування банків дещо покращило ситуацію в реальному секторі економіки.

3. Проведення Національним банком України гнучкої та виваженої грошово-кредитної політики, спрямованої, з одного боку, на нівелювання інфляційного та девальваційного тиску, а з іншого – на підтримку ліквідності банківської системи на рівні, достатньому для виконання нею своїх функцій, сприяло відновленню довіри до банківської системи з боку економічних агентів. Це зокрема проявилось у подальшому прискоренні тенденції до повернення коштів в банківську систему та, як наслідок, зниження ставок за кредитами.

4. Недоліки монетарної політики спричинюються внутрішніми й зовнішніми факторами в комплексі. Світова криза є одним із цих факторів. Проте не можна стверджувати, що лише кризові явища заважають проведенню ефективної грошово-кредитної політики: існує значна кількість внутрішньодержавних чинників, які треба вирішити перш ніж виправляти наслідки періоду фінансової нестабільності.

5. Ефективність грошово-кредитної політики в посткризових умовах можна забезпечити шляхами, серед яких вчені пропонують такі: перегляд та внесення змін до певних нормативно-правових актів, забезпечення зростання ВВП, зменшення інфляційних очікувань та підтримка інфляції на оптимальному рівні, рефінансування тих банків, котрі займаються кредитуванням інноваційних проектів. Ефективна грошово-кредитна політика здатна забезпечити економічну безпеку держави, що є особливо важливим в умовах процесів глобалізації економіки. Для зміцнення стійкості економіки та грошово-кредитного ринку до впливу зовнішніх шоків і посилення монетарних важелів впливу на динаміку внутрішніх цін застосовуватиметься режим керованого плавання обмінного курсу із посиленням гнучкості обмінного курсу гривні. Пропоновані шляхи щодо можливостей збільшення золотовалютних резервів України як показника, що набуває особливої актуальності для країн із постійним зовнішньоторговельним дефіцитом, обмеженим доступом до міжнародних фінансових ринків або значним короткостроковим зовнішнім боргом, до яких відноситься і Україна. Серед розглянутих джерел поповнення золотовалютних резервів зазначено, що перевагу мають: у короткостроковій перспективі – кредит МВФ та випуск казначейських зобов'язань в іноземній валюті, у довгостроковому періоді – стимулювання конкурентоспроможного експорту та зовнішніх інвестицій.

Вдосконалення механізму монетарного регулювання економіки України можливе за допомогою адаптації основних інструментів монетарного регулювання до стандартів, прийнятих Європейським центральним банком. Необхідно провести оптимізацію основних інструментів реалізації монетарної політики: мінімальних обов'язкових резервів, політики облікової ставки й операцій на відкритому ринку.